

ТЕОРЕТИКО-ПСИХОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-ОСОБИСТІСНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ПРАВООХОРОНЦІВ ТА ЇЇ ЕФЕКТИВНІСТЬ

Барко В. І. доктор психологічних наук,
професор, головний науковий співробітник
Державного науково-дослідного
інституту МВС України
<https://orcid.org/0000-0003-4962-0975>

Барко В. В. доктор психологічних наук,
старший дослідник, провідний науковий співробітник
Державного науково-дослідного
інституту МВС України
<https://orcid.org/0000-0002-3836-2627>

Смірнова О. М. кандидат психологічних наук,
доцент, професор кафедри психології та педагогіки
Одеського державного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0002-3680-353X>

Стаття присвячена проблематиці вивчення й аналізу теоретичних підходів до дослідження індивідуально-особистісних властивостей правоохоронців на прикладі працівників Національної поліції України, а також розробці на цій основі оптимальної моделі і прикладного психодіагностичного комплексу для використання психологами підрозділів Національної поліції України.

Теоретичною основою статті є наукова гіпотеза, згідно з якою моделювання підвищення ефективності психодіагностичного вивчення індивідуальності працівників поліції має ґрунтуватися на таких концептуальних засадах, як застосування єдиного методологічного підходу до проведення психологічного вивчення індивідуальності поліцейського на основі принципів системності, оптимізації, теорій інтегральної індивідуальності, рис і ортогональних моделей особистості; реалізації науково обґрунтованих критеріїв і показників психологічної придатності особи до поліцейської діяльності, які відображують основні індивідуально-особистісні характеристики поліцейських і уможливають прогнозування успішності їх оперативно-службової діяльності; розробці і впровадженні оптимального психодіагностичного комплексу валідних і надійних методик для системного психодіагностичного дослідження індивідуальності правоохоронця. В статті представлено методологічне підґрунтя підвищення ефективності психодіагностичних досліджень в системі НПУ, висвітлено методологію і методіку розробки системи діагностики психологічної придатності поліцейського до службової діяльності, встановлений оптимальний психодіагностичний комплекс для дослідження індивідуально-особистісних властивостей персоналу поліції і підтверджена його психологічна ефективність.

Ключові слова: індивідуально-особистісні властивості; правоохоронці; працівники поліції; психологічна придатність; психологічна діагностика; суб'єктивні опитувальники; інтелект; спрямованість; здібності; характерологічні особливості.

Вступ. Однією з умов вдосконалення діяльності Національної поліції України (НПУ) в умовах воєнного стану є пошук і застосування ефективних психодіагностичних комплексів, які б уможливили надійне, економічне й швидке дослідження індивідуальних особливостей працівників поліції.

Таке дослідження має проводитись з метою професійного добору персоналу, у тому числі до підрозділів, які беруть участь у бойових діях, а також задля успішного

психологічного супроводу службової діяльності поліцейських, призначенні осіб на посади, проведенні атестацій, визначенні груп, які потребують психологічної допомоги тощо. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» і деяких нормативних актів конкурс на службу до поліції здійснюється поетапно, передбачено проведення також психологічного тесту з метою дослідження особистісних характеристик кандидатів

(Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських, 2015)..

Наказом МВС України від 25.12.2015 р. № 1631 затверджений Типовий порядок проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади, яким передбачено, що одним з етапів конкурсу є тестування особистісних характеристик (психологічний тест). Проте в документі нічого не зазначено стосовно переліку індивідуально-особистісних характеристик, які мають вивчатись, а також психодіагностичного інструментарію, який повинен при цьому застосовуватись.

Дослідження показали, що з метою дослідження індивідуальних особливостей персоналу поліції в світі широко використовують різний психодіагностичний інструментарій. Найчастіше в поліціях демократичних країн при вивченні персоналу психологи застосовують «Опитувальник Великої П'ятірки» (BFI), «Мінесотський багатофакторний особистісний опитувальник» (MMPI-2), «Каліфорнійський психологічний опитувальник» (CPI), «16-факторний опитувальник» 16-PF (Р. Кеттелла), опитувальник EPQ (Г. Айзенка), численні тести загальних здібностей (Р. Амтхауера, Д. Векслера, Дж. Равена, Р. Кеттелла), а також проєктивні тести «Чорнильні плями» (Г. Роршаха), «Портретні вибори» (Л. Сонді), «Мотиваційний тест» (Г. Хекгаузена), «Незакінчені речення» (В. Леві) та інші.

Як видно, психодіагностичний інструментарій досить різноманітний і його використання потребує значних зусиль і витрат часу психологів підрозділів психологічного забезпечення НПУ. Постає питання щодо наукового обґрунтування і підбору оптимального психодіагностичного інструментарію, який би уможлилював отримання достатньо повної, валідної і надійної інформації про індивідуально-особистісні властивості особи з метою прогнозування ефективності службової діяльності кандидата на службу в поліцію (а також діючого працівника поліції при призначенні на посаду) і, водночас, був би економічним (з позицій часових і фінансових витрат).

Метою цієї статті є висвітлення й аналіз теоретичних концепцій (підходів) і

відповідних психодіагностичних інструментів, які використовуються в практичній діяльності психологами підрозділів НПУ, а також пошук оптимального їх комплексу для ефективного використання в роботі з персоналом поліції.

Завдання статті: а) розкрити теоретичне підґрунтя підвищення ефективності психодіагностичних досліджень в системі НПУ; б) висвітлити методологію і методику розробки системи психодіагностики психологічної придатності поліцейського до службової діяльності; в) встановити оптимальний психодіагностичний комплекс для дослідження індивідуально-особистісних властивостей персоналу поліції і підтвердити його психологічну ефективність.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше на основі застосування принципів системності, оптимізації, теорій інтегральної індивідуальності, рис і ортогональних моделей особистості, а також шляхом обстеження репрезентативної вибірки поліцейських із застосуванням низки психодіагностичних методик, встановлений оптимальний психодіагностичний комплекс, який уможлилює діагностику психологічної придатності особи до службової діяльності в поліції і напрями вдосконалення професійно важливих психологічних властивостей поліцейських.

Теоретичне підґрунтя. Нагадаємо, що за останні роки співробітниками ДНДІ МВС України проведено українськомовну адаптацію низки зарубіжних психодіагностичних суб'єктивних опитувальників (наприклад, Великої П'ятірки, Індивідуально-типологічного, Міні-Мульт, 16-PF; Каліфорнійського, Баднера, Белбіна, Джонса-Крендалла, Меде-Піорковського тощо). Також були адаптовані деякі тести загальних здібностей і спрямованості особистості. Завдяки цьому за останні роки вдалося розробити професіограми масових поліцейських спеціальностей і тим самим суттєво покращити систему психологічного забезпечення діяльності поліцейських НПУ.

В процесі роботи над розробкою оптимального психодіагностичного

комплексу для роботи з персоналом НПУ була висунута **наукова гіпотеза**. Сутність її полягала в тому, що теоретичне моделювання підвищення ефективності психодіагностичного вивчення індивідуальності працівників поліції має ґрунтуватися на наступних концептуальних засадах: а) використанні єдиного методологічного підходу до проведення психологічного вивчення індивідуальності поліцейського на основі принципів *системності, оптимізації, теорії інтегральної індивідуальності, рис і ортогональних моделей* особистості; б) застосуванні науково обґрунтованих критеріїв і показників психологічної придатності особи до поліцейської діяльності, які відображують *основні індивідуально-особистісні характеристики* поліцейських і уможливають прогнозування успішності їх оперативно-службової діяльності; в) реалізації оптимального психодіагностичного комплексу адаптованих валідних і надійних методик для системного психодіагностичного дослідження правоохоронців.

Розглянемо ці положення детальніше.

Системність в даному випадку означала розгляд психічних явищ комплексно; структуровано; у динаміці, ієрархії та синергетичному прояві.

Оптимізація розглядалась як можливість досягнення найкращих результатів при мінімумі часових і матеріальних витрат за існуючих (наявних) в поліцейській організації умов.

На основі **теорії інтегральної індивідуальності** нами визначено три її основні рівні. Нижній, **конституціональний рівень** – включає в себе анатоמו-морфологічні і фізіологічні особливості людини. Середній - **власне індивідуальний рівень** – включає в себе індивідуально-психологічні властивості як «глибину» суб'єкта, його інтраіндивідуальну структуру, яка поєднує темперамент, характер, здібності, спрямованість. Вищий, **особистісний рівень** – є вершиною структури людських властивостей, її інтеріндивідуальною структурою з соціальними зв'язками, цінностями, переконаннями, вищими мотивами.

Теорія рис (Р. Кеттелл) базується на припущенні про те, що поведінка людини є функцією персональної риси і ситуації. При цьому ми виокремлюємо:

риси конституціональні, наприклад, екстра-інтроверсія, тривожність-агресивність, інтернальність-екстернальність. Ці риси можуть бути діагностовані з використанням опитувальників ІТО; ЕРІ; ОВП тощо;

риси індивідуальні, наприклад, депресивність, імпульсивність, індивідуалістичність; оптимістичність; відкритість (можуть діагностуватися опитувальниками Міні-Мульт; 16-PF тощо);

риси особистісні (індивідуально-особистісні), наприклад: самоактуалізація, проникливість; витонченість, співчуття; совісність, радикалізм, сумлінність (діагностуються опитувальниками СРІ; 16-PF; ОВП тощо).

Ортогональні індивідуально-особистісні моделі – це такі моделі, які графічно включають в себе незалежні (ортогональні) виміри (вісі), як, наприклад, інтро-екстраверсія; нейротизм-агресивність (моделі Г. Айзенка і Л. Собчик); а також інтро-екстраверсія; інтернальність-екстернальність (модель Каліфорнійського психологічного опитувальника (СРІ).

До **основних індивідуально-особистісних характеристик**, які визначають професійну придатність поліцейського до діяльності (згідно із визнаною філософсько-психологічною концепцією С. Рубінштейна), нами віднесено: *здібності* (індивідуально-психологічні особливості, від яких залежить успіх діяльності, тобто сфера реальних можливостей людини); *характерологічні особливості* (сфера узагальнених, генералізованих спонукань особистості, що визначають типові способи поведінки); *спрямованість* (сфера потреб і мотивації особи).

Відповідно до цього, **критеріями психологічної придатності** особи до діяльності визначено три:

1. Загальних здібностей;
2. Індивідуально-особистісних характеристик (у першу чергу – характеру);
3. Спрямованості.

Кожен критерій конкретизується в показниках психологічної придатності, а саме: перший – у а) вербальному, б) невербальному, в) емоційному інтелекті; г) креативності; другий – у а) типі реагування; б) провідних тенденціях; в) типі інтерперсональної взаємодії;

третій – у а) рівні самоактуалізації; б) сприятливому типі мотивації; в) несприятливому типі.

Методи дослідження. У ході дослідження застосовувались методи аналізу наукових джерел, психологічної діагностики, кореляційний аналіз, анкетування та опитування, експертне оцінювання (на основі останнього визначався рівень успішності професійної діяльності поліцейського). Статистичну обробку отриманих емпіричних даних здійснено за допомогою застосування стандартизованого пакету програм IBM SPSS Statistics 23.0. Експериментальне дослідження проводилось поетапно, усього обстежено чотириста десять працівників поліції (патрульних, а також поліції громади), 50 осіб становили жінки (12%), спеціальні звання респондентів становили від капрала до полковника поліції, вік коливався в межах від 22 до 42 років. Кількісний показник вибірки є репрезентативним (при довірчому рівні ймовірності 0,95 із теоретичною статистичною похибкою 0,05).

Для обстеження відбирались поліцейські, які за експертними оцінками характеризувалися як «успішні». Усі респонденти були добре ознайомлені з порядком проведення і метою тестування, з метою їхньої мотивації повідомлялось, що в результаті опитування оцінюватиметься рівень їх здібностей, особливості характеру й мотивації. Опитування проходило в першій половині дня, у груповій формі, розмір групи становив 10-12 осіб. У процесі опитування дотримувалися умови щодо санітарно-гігієнічних умов приміщення; якості інструкції, часових обмежень, які були однаковими для всіх. На проведення тестування з використанням пропонованого комплексу методик в одній групі відводилось біля 100 хвилин.

Результати і обговорення. Виходячи із вищенаведеної теоретичної моделі, з метою

системного психодіагностичного вивчення персоналу поліції були обрані десять адаптованих українськомовних психодіагностичних методик, які відповідають вимогам валідності й надійності, а саме:

для дослідження загальних здібностей – тести рівня і структури інтелекту Амтхауера, креативності Меде-Пюрковського;

для дослідження індивідуально-особистісних характеристик – опитувальники ІТО, Великої п'ятірки, Міні-Мульти;

для дослідження спрямованості – опитувальники Джонса-Крендалла і Річі-Мартіна.

Розглянемо детальніше сутність обраних методик.

Діагностика загальних здібностей. Сьогодні більшість дослідників пов'язують загальні здібності з інтелектом людини. Інтелект трактується як загальна здібність особистості, що проявляється в цілеспрямованій діяльності, правильному розмірковуванні і розумінні, пристосуванні до умов середовища. Один з відомих тестів інтелекту розроблений Р. Амтхауером (Amthae, 1953) з метою діагностування рівня загальних здібностей, у 2022 році методика адаптована українською мовою (Барко, Барко, & Остапович, 2022). До тесту включені завдання на діагностику вербального, лічильно-математичного, просторового, мнемічного компонентів інтелекту. Загалом уся методика містить 9 субтестів по 16–20 завдань у кожному, виконання кожного субтесту обмежено у часі. Для проведення психодіагностичного вивчення працівників поліції нами відібрано й адаптовано українською мовою три субтести: 2, 3, 4 (вербальні), 6 (невербальний), оскільки даний комплекс дозволяє швидко і досить повно діагностувати основні структурні компоненти інтелекту і мислення респондентів, а саме:

субтест 2 («Виключення слова») призначений для дослідження абстрактного мислення, аналітико-синтетичної діяльності, здатності виділяти загальні ознаки та властивості предметів або понять, уміння порівнювати; час виконання завдань становить 6 хвилин;

субтест 3 («Аналогії») діагностує рівень розвитку операції узагальнення та словесно-логічного мислення, дозволяє виявити потенційні можливості вербальної складової інтелекту; час виконання завдань – 7 хвилин;

субтест 4 («Узагальнення») визначає рівень розвитку здатності узагальнювати словесний матеріал, в завданнях даного субтесту містяться усього по два слова, які об'єднанні спільним змістом (сміслом); цей смисл потрібно передати одним, або в крайньому випадку двома словами; час виконання – 8 хвилин;

субтест 6 («Числові ряди») діагностує рівень сформованості операцій порівняння і узагальнення, а отже, визначає переважно аналітико-синтетичні математичні здібності; час виконання завдань – 10 хвилин.

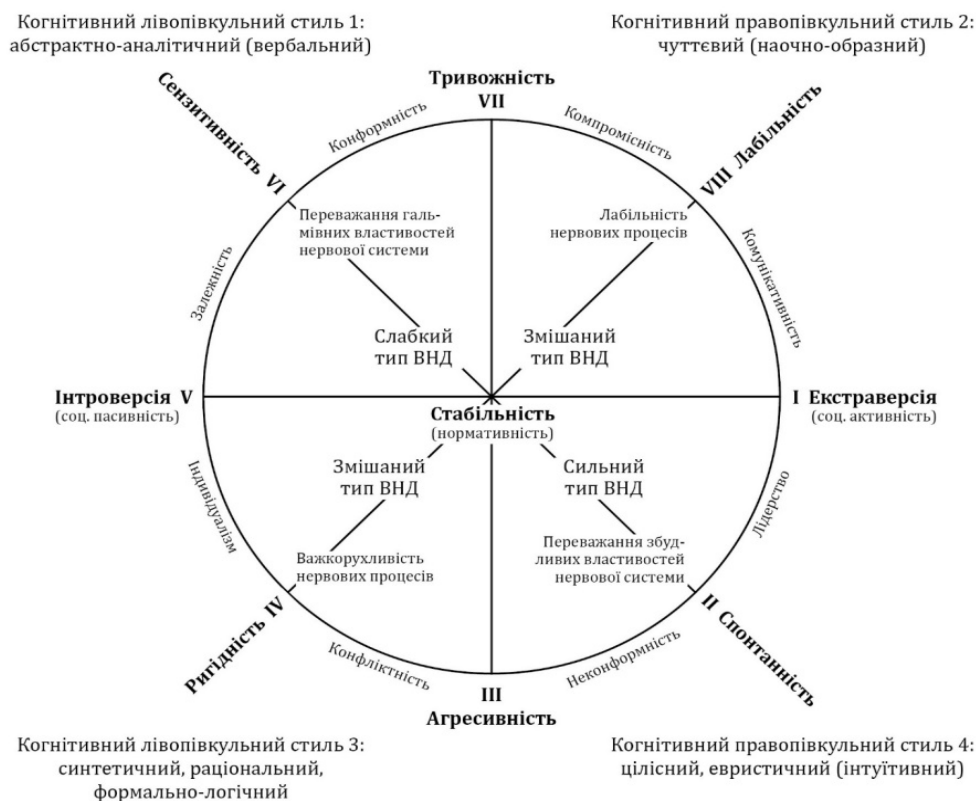
В останні роки інтенсивно розвивається концепція *емоційного інтелекту*. У наукових публікаціях (Mayer, & Salovey, 1977; Манойлова, 2011) наводяться підтвердження того, що специфічний психологічний конструкт – емоційний інтелект (ЕІ) – є вельми важливим для успіху в юридичних, медичних, педагогічних і інженерних професіях. Методика діагностики емоційного інтелекту МЕІ розроблена М. Манойловою, ґрунтується на тому, що емоційний інтелект – це здатність людини до усвідомлення, прийняття та регуляції емоційних станів і почуттів як інших людей, так і себе самої. У структурі емоційного інтелекту є два аспекти: внутрішньоособистісний і міжособистісний. Розроблена М. Манойловою методика діагностики ЕІ є опитувальником, що складається з 40 тверджень. Обстежуваному пропонується оцінити міру своєї згоди з кожним твердженням за 5-бальною шкалою. Опитувальник містить 4 субшкали і 3 індекси: загального рівня ЕІ, вираженості внутрішньоособистісного та міжособистісного його аспектів; методика адаптована українською (Барко, Барко, & Остапович, 2022).

Методика дослідження *креативності* за методом «Словесні тріади» (Меде, & Піорковський, 1925), адаптована українською (Барко, Барко, & Остапович,

2022), отримали широке визнання і популярність. Вони включали психодіагностичне оцінювання творчих здібностей (здатність комбінувати; обсяг словникового запасу; здатність до логічного судження; рівень уваги; здатність зосереджуватися на складному завданні тощо), а також тестування лінгвістичних і математичних здібностей. Обстежуваним пропонується проста інструкція, відповідно до якої потрібно прочитати три запропонованих слова, а потім упродовж 5 хвилин скласти якомога більше оригінальних речень, до яких входили б ці слова. При цьому дозволяється змінювати послідовність слів та їх відмінки.

Діагностика індивідуально-особистісних характеристик. Індивідуально-типологічний опитувальник (ІТО) розроблений в Інституті прикладної психології (Собчик, 2003), існує його українськомовна адаптація (Барко, Барко, & Остапович, 2022). Він побудований на основі ортогональної моделі особистості й теорії провідних тенденцій. Провідна тенденція представляє собою стійку, стрижневу індивідуальну властивість, що коріниться в типі вищої нервової діяльності, конституціонально заданих властивостях людини і визначає індивідуальні особливості адаптаційних механізмів, стиль мислення, міжособистісної поведінки, силу потреб і мотивації, тип реакції на стрес. Провідна тенденція впливає на формування й вищих, особистісних рівнів індивідуальності – соціальної спрямованості, ієрархії цінностей, свідомої мотивації, моральних орієнтирів. Відповідно до зазначеного підходу, індивідуально-особистісна типологія базується на протиставленні контрастних властивостей, які є ортогональними: інтроверсія – екстраверсія, тривожність – агресивність, лабільність (емотивність) – ригідність, сензитивність – спонтанність. Ці властивості співвідносяться з параметрами нервової системи: активованість – інактивованість, лабільність – інертність, динамічність збудження – динамічність гальмування, сила – слабкість (рис. 1).

Питання психології

Рис.1. Ортогональна індивідуально-особистісна модель (на прикладі Індивідуально-типологічного опитувальника (ІТО)).

Таким чином, методика ІТО дозволяє діагностувати індивідуально-психологічні особливості за вісьмома базовими шкалами: 1 – екстраверсія; 2 – спонтанність; 3 – агресивність; 4 – ригідність; 5 – інтроверсія; 6 – сензитивність; 7 – тривожність; 8 – лабільність (емотивність).

Опитувальник ОВП створений на основі п'ятифакторної моделі індивідуальності, що стала останніми роками дуже поширеною. Теоретична модель ОВП описує індивідуальність за допомогою п'яти факторів: екстраверсії, нейротизму, поступливості, сумлінності і відкритості досвіду. О. Джон, Л. Науман і С. Сото (John, Naumann & Soto, 2008) розробили варіант опитувальника, який складається з 44 тверджень і дозволяє оцінити особистість на основі вищезазначених п'яти факторів. На її основі створено українськомовну версію (Барко, Барко, & Остапович, 2022). Шкали ОВП також узгоджуються з ортогональною індивідуально-особистісною моделлю, так, горизонтальна вісь – це інтроверсія-екстраверсія, вертикальна – це нейротизм-агресивність; додаткові вісі утворені

шкалами сумлінність-недбалість і поступливість-впертість.

Опитувальник «Міні-Мульт» розроблений шведським психологом Інгрід Кінканнон у минулому столітті на основі відомого Мінесотського багатофакторного особистісного опитувальника (MMPI) і являє собою його скорочений варіант (Kincannon, 1968), є його українськомовна адаптація (Барко, Барко, & Остапович, 2022). Методика розрахована на обстеження дорослих осіб від 16 до 80 років зі збереженим інтелектом. Опитувальник «Міні-Мульт» містить 71 твердження, відібрані на основі факторного аналізу із 566 тверджень повної версії MMPI, включає 11 шкал, з яких 3 – оціночні (вимірюють щирість досліджуваного, ступінь достовірності результатів тестування і величину корекції); 8 шкал є базисними й оцінюють властивості особистості (надконтроль, депресивність, емоційна лабільність, імпульсивність, ригідність, тривожність, індивідуалістичність, оптимістичність). «Міні-Мульт» не має додаткових шкал, також уможливує визначення показників тестування в Т-балах. Результати тестування, отримані з

Питання психології

допомогою тверджень «Міні-Мульт», не ідентичні показникам, отриманим на повному наборі тверджень ММРІ, проте відзначають їх значущі позитивні кореляції (Барко, & Остапович, 2018). «Міні-Мульт» досить економічний: середній час обстеження займає близько 15 хвилин. Опитувальник також ґрунтується на ортогональній індивідуально-особистісній моделі, горизонтальна вісь утворена шкалами інтроверсія-екстраверсія, вертикальна – тривожність-агресивність. Додаткові вісі утворені шкалами ригідність-емоційна лабільність та індивідуалістичність-сензитивність.

Важливим є те, що належність зазначених трьох суб'єктивних опитувальників до теоретичної ортогональної індивідуально-особистісної моделі дозволяє психологу порівнювати, уточнювати й доповнювати отримані при тестуванні результати і формулювати більш надійний психодіагностичний висновок (прогноз професійної придатності, успішності діяльності). Так, наприклад, якщо респондент демонструє за

результатами тестування високі індекси емоційної лабільності (за ІТО), високі чи підвищені індекси цього ж показника за опитувальником «Міні-Мульт», високі значення поступливості за ОВП, то це означає, що психолог упевнено відносить обстежуваного до емотивно-поступливого індивідуально-особистісного типу. Якщо ж за однойменними (чи близькими за змістом) шкалами різних опитувальників обстежуваний демонструє несхожі чи протилежні показники, у психолога з'являється привід для сумнівів у достовірності результатів тестування (можливі недбалі чи неправдиві відповіді, агравація, мотиваційні викривлення, бажання респондента представити себе в соціально-вигідному вимірі тощо).

Нами проведено спеціальне дослідження, спрямоване на визначення ступеня зв'язку між результатами, отриманими за шкалами зазначених трьох опитувальників, які ґрунтуються на ортогональній індивідуально-особистісній моделі.

Результати представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Кореляції шкал опитувальника ІТО зі шкалами Міні-Мульт та ОВП

Шкали ІТО	Шкали Міні-Мульт	Шкали ОВП
1 екстраверсія	0,47 (9); 0,44 (4); -0,33 (1); -0,36 (2); -0,40 (7)	0,39 (1); 0,30 (5); -0,40 (2); -0,41 (4)
2 спонтанність	0,45 (4); 0,40 (9); -0,39 (7); -0,38 (2)	0,35 (1); 0,38 (5); -0,30 (2); -0,37 (4)
3 агресивність	0,48 (4); 0,45 (9); -0,50 (1); -0,55 (7); -0,54 (2)	0,39 (1); 0,31 (5); -0,44 (2); -0,42 (4)
4 ригідність	0,20 (1); 0,25 (2); 0,30 (6); -0,31 (3)	0,36 (2); 0,29 (1)
5 інтроверсія	-0,29 (9); -0,25 (4); 0,35 (1); 0,34 (2); 0,35 (7)	0,53 (2); 0,51 (4); 0,43 (3); -0,33 (1); -0,28 (5)
6 сенситивність	-0,28 (9); -0,38 (4); 0,41 (1); 0,42 (2); 0,40 (7); 0,32 (3); 0,35 (8)	0,55 (2); 0,49 (4); 0,41 (3); -0,35 (1); -0,27 (5)
7 тривожність	-0,41 (9); -0,40 (4); 0,55 (7); 0,53 (1); 0,52 (2)	0,56 (2); 0,50 (4); 0,40 (3); -0,36 (1); -0,25 (5)
8 лабільність	0,43 (3); -0,30 (6);	0,25 (1); 0,26 (5)

Примітка: Шкали «Міні-Мульт»: 1. Надконтроль; 2. Песимістичність; 3. Емоційна лабільність; 4. Імпульсивність; 6. Ригідність; 7. Тривожність. 8. Індивідуалістичність. 9. Оптимістичність. Шкали ОВП: 1 – екстраверсія; 2 – нейротизм; 3 – сумлінність; 4 – поступливість; 5 – відкритість досвіду. Цифри в дужках означають номери шкал відповідних методик; наведено значущі коефіцієнти кореляції ($p = 0,05; 0,01$).

Як видно з таблиці 1, шкали «Міні-Мульт», які відображують характерологічні тенденції до імпульсивності, лідерства, домінування, оптимістичності (4 і 9) позитивно корелюють з шкалами стенічного типу реагування ІТО – екстраверсією (0,44-0,47), спонтанністю (0,40-0,45), агресивністю (0,45-0,48). Зафіксовано їх негативну кореляцію з шкалами гіпостенічного типу реагування – інтроверсією (-0,29) – (-0,25), сензитивністю (-0,38) – (-0,28), тривожністю (-0,41) – (-0,40), що було цілком очікуваним. Шкали «Міні-Мульт» в яких знаходять відображення такі риси, як надконтроль, песимістичність, тривожність (1; 2; 7) також помірно позитивно корелюють з шкалами гіпостенічного і змішаного типу реагування ІТО – інтроверсією (0,34-0,35), сензитивністю (0,41-0,42), тривожністю (0,55), ригідністю (0,20-0,25) і негативно (-0,50-0,55) з стенічними шкалами ІТО (агресивністю, спонтанністю, екстраверсією). Шкали емоційної лабільності і індивідуалістичності «Міні-Мульт» (3 і 8) виявили значущі кореляційні зв'язки з шкалами емотивності (0,43), сензитивності і емотивності ІТО (6 і 8) (0,35-0,32), з рештою їх не виявлено або значення невисокі (0,15-0,24).

Дані, отримані на основі порівняння шкал «Міні-Мульт» та ІТО доповнені і підтверджені аналізом зв'язків шкал та ОВП та ІТО. З таблиці 2 видно, що також встановлені позитивні кореляції стенічних шкал ІТО (1-3) з такого ж типу шкалами 1 і 5 (екстраверсія та відкритість досвіду) ОВП (0,30-0,39), а також негативні кореляції з шкалами гіпостенічного регістру 2 (нейротизм) і 4 (поступливість) (-0,30; -0,44).

Аналіз зв'язків шкал ІТО, в яких відображені риси гіпостенічного і змішаного типу реагування (тривожність, інтроверсія, сензитивність, ригідність), виявив помірну позитивну кореляцію з шкалами гіпостенічного регістру ОВП – нейротизмом (0,43-0,56), поступливістю (0,32-0,51), сумлінністю (0,40-0,43) і, відповідно, негативні кореляції з шкалами екстраверсії і відкритості досвіду (-0,25; -0,36). Не виявлено значущих кореляційних зв'язків

між шкалою індивідуалістичності і шкалами ОВП (0,12-0,26).

Результати тестування з використанням ортогональної індивідуально-особистісної типології дозволяють зробити узагальнений висновок про те, що:

- за стенічними шкалами ІТО (екстраверсії, спонтанності, агресивності) вони позитивно корелюють з даними стенічних шкал ОВП (екстраверсії, відкритості досвіду) і Міні-Мульт (оптимістичності, імпульсивності);

- за гіпостенічними шкалами ІТО (інтроверсії, сензитивності і тривожності) вони позитивно корелюють з даними гіпостенічних шкал ОВП (інтроверсії, тривожності, поступливості) і Міні-Мульт (надконтролю, песимістичності, тривожності);

- за шкалами змішаного типу ригідності, емотивності ІТО вони позитивно корелюють зі змішаними шкалами ОВП (сумлінності) і Міні-Мульт (ригідності, індивідуалістичності).

Відповідно, між шкалами стенічного і гіпостенічного регістру зазначених опитувальників спостерігаються негативні коефіцієнти кореляції.

Таким чином, аналіз отриманих кореляційних зв'язків дозволяє зробити висновок про те, що обрані для комплексного застосування опитувальники (ІТО, ОВП і Міні-Мульт) дійсно характеризуються достатньо високою конкурентною (критеріальною) валідністю за критеріями типу реагування (стенічного, гіпостенічного чи змішаного).

Діагностика спрямованості.

Опитувальник спрямованості особистості Шейли Річі і Пітера Мартіна (Richi, & Martin, 2004) розглядає мотивацію як задоволення потреб людини в процесі роботи. Ними виокремлено 12 основних потреб: 1) у високій заробітній платі, 2) у хороших умовах праці, 3) у чіткому структуруванні роботи, 4) у соціальних контактах, 5) у підтримці довгострокових взаємин, 6) у визнанні, 7) у складних цілях і їх досягненні, 8) у впливовості та владі, 9) у різноманітності, 10) у креативності, 11) у самовдосконаленні, 12) у цікавій, суспільно корисній праці.

Індивідуальне поєднання найбільш і найменш актуальних для конкретної людини потреб утворює її *мотиваційний профіль*, який дає можливість кількісно оцінити і графічно представити відносну значущість кожної потреби.

Опитувальник містить 33 твердження, кожне з яких має 4 варіанти відповіді, між якими слід розподілити 11 балів. В інструкції респондентам наголошується на тому, що слід уважно прочитати кожне твердження й у бланку для відповідей вписати відповідну оцінку. Далі потрібно розподілити 11 балів між чотирма варіантами кожного з тверджень, позначеними літерами (а), (б), (в), (г). Якщо респонденту здається, що один із варіантів найбільш важливий, то він оцінюється в 11 балів, якщо респондент вважає його зовсім несуттєвим – не присуджує жодного балу. За спеціальним ключем здійснюється підрахунок кількості балів, набраних респондентом за кожною потребою. Опитувальник адаптований українською мовою (Барко, & Остапович, 2022).

У 1986 році А. Джонс і Р. Крендалл розробили опитувальник визначення самоактуалізації особистості (Jones, & Crandall, 1986). Даний опитувальник розроблено на теоретичних засадах гуманістичної психології, розроблених А. Маслоу, є українськомовна його адаптація (Барко, & Остапович, 2022). Було встановлено, що підсумкове значення шкали самоактуалізації позитивно корелює з усіма показниками цього опитувальника. Вчений свого часу розглядав *самоактуалізацію* (*самореалізацію*) як бажання людини стати тим, ким вона може стати за своїм покликанням. Особистість, яка змогла дійти у саморозвитку до цього найвищого рівня, домоглася повної реалізації своїх талантів і сил, здібностей і можливостей. Маслоу вважав, що самоактуалізуватися – означає стати особистістю, якою можливо стати, досягти вершини власного потенціалу. Важливо враховувати, що самоактуалізація не обов'язково повинна приймати форму творчості, прояви самоактуалізації дуже різняться.

Отримані дані свідчать про те, що поліцейська професійна діяльність відкриває

для працівників широкі можливості для особистісної тенденції до безперервного розгортання власних можливостей, знаходження шляхів реалізації талантів і здібностей. Самоактуалізація означає успішні дії і вчинки у процесі службової діяльності, передбачає активність і відповідальність особистості працівника поліції. Це поняття також ототожнюється з такими особистісними проявами, як самовіддача, самовираження, саморозкриття і самоствердження в діяльності. Прагнення до самоактуалізації, виявлене у поліцейських, означає знаходження свого поклику і правильності професійного вибору. Одна з найважливіших характеристик самоактуалізованої особистості – наявність улюбленої справи, сутнісної діяльності, вірність своєму поклику і обов'язку. Щоправда, слід враховувати, що для більшості поліцейських властива саме тенденція до самоактуалізації, сама ж самоактуалізація може бути недосяжною. Потенціал особистісного зростання поліцейського може бути заблокований певними соціокультурними стереотипами (наприклад, традиційним для правоохоронців і працівників сектору безпеки й оборони стереотипом мужності, який не передбачає розвиток таких якостей, як доброта, м'якість, емпатійність, турботливість тощо). Негативний вплив на розвиток самоактуалізації поліцейських чинить властива їм потреба у безпеці, оскільки процес росту потребує постійного ризику, відмовлятися від старих зручних звичок, що іноді буває болісним і тривожним. Опитувальник Джонса-Крендалла є «економічним» і потребує 8-10 хвилин на виконання завдань. Українськомовний варіант опитувальника характеризується задовільними значеннями надійності й валідності.

Упродовж 2019-2024 років здійснювалось комплексне психодіагностичне вивчення поліцейських підрозділів патрульної поліції НПУ з використанням запропонованого у дослідженні оптимального психодіагностичного інструментарію і відповідних діагностичних критеріїв придатності до діяльності.

Усереднені значення психодіагностичних показників, отриманих на вибірці поліцейських

№	Критерії і показники оцінювання	Методики дослідження	Поліцейські патрульної поліції	
			Успішні (290 осіб)	Неуспішні (135 осіб)
1	Загальні здібності (тестометричний інтелект)	Тест Амтхауера (одиниці IQ)	*Вербальний інтелект – 107,0; невербальний інтелект – 111,15	*Вербальний інтелект – 102,20; невербальний інтелект – 105,30
2	Загальні здібності (емоційний інтелект)	Тест Манойлової (бали)	Внутрішньоособистісний компонент – 5,90 *Міжособистісний компонент – 4,98	Внутрішньоособистісний компонент – 5,41 *Міжособистісний компонент – 4,12
3	Креативність	Тест Меде-Піорковського (бали)	Швидкість – 4,98; *оригінальність – 9,14	Швидкість – 4,11; *оригінальність – 7,88
4	Індивідуально-особистісні характеристики (особливості провідних тенденцій)	Індивідуально-типологічний опитувальник (ІТО) (бали)	Шкала 2 – 5,98; *шкала 3 – 4,15; *шкала 4 – 5,30; *шкала 7 – 3,56;	Шкала 2 – 5,15; *шкала 3 – 4,65; *шкала 4 – 6,21; *шкала 7 – 3,09;
5	Індивідуально-особистісні характеристики (особливості характеру)	Опитувальник Міні-Мульт (Т-бали)	Шкала 2 – 39,5; *шкала 4 – 44,3; шкала 6 – 45,5; *шкала 7 – 35,7; *шкала 9 – 58,2;	Шкала 2 – 43,7; *шкала 4 – 47,2 *шкала 6 – 47,8 *шкала 7 – 35,0 *шкала 9 – 53,3
6	Індивідуально-особистісні характеристики (особливості характеру)	Опитувальник великої п'ятірки (ОВП) (бали)	Значення *поступливості – 32,37; *сумлінності – 37,10; *відкритості – 33,75	Значення *поступливості – 30,0; *сумлінності – 34,0, *відкритості – 31,12
7	Спрямованості (мотиваційний профіль)	Опитувальник Річі-Мартіна (бали)	*Шкала 12 – 39,43; шкала 11 – 34,72; *шкала 10 – 27,12 *шкала 7 – 31,65	*Шкала 12 – 37,51; шкала 11 – 32,0; *шкала 10 – 25,0; *шкала 7 – 29,10;
8	Спрямованості (рівень самоактуалізації)	Опитувальник Джонса-Крендалла (бали)	*Рівень самоактуалізації 44,44	*Рівень самоактуалізації 41,20

Примітка: за усіма наведеними значеннями показників зафіксовано статистично значущі відмінності ($p=0,05$; $*p=0,01$)

Вивчення груп успішних і неуспішних працівників патрульної поліції з використанням оптимального психодіагностичного комплексу дозволило встановити, що пропонований інструментарій дозволяє досить ефективно прогнозувати успішність професійної діяльності. За багатьма критеріями і показниками психологічної придатності до діяльності зафіксовано статистично значущі відмінності між підгрупами «успішних» і «неуспішних» обстежуваних ($p=0,05$; $p=0,01$) (табл. 2).

З таблиці видно, що за деякими критеріями і показниками психологічної

придатності до діяльності представники підгрупи успішних працівників перевершують індекси підгрупи неуспішних.

За критерієм загальних здібностей зафіксовані статистично значущі відмінності в обох обстежуваних підгрупах. Це стосується показників вербального і невербального інтелекту, у успішних поліцейських ці показники є вищими (107,0 одиниць IQ проти 102,2 у неуспішних і 111,15 одиниць IQ проти 105,30 у неуспішних відповідно).

Показники емоційного інтелекту у успішних поліцейських також вищі, ніж у

опонентів з групи неуспішних. Так, внутрішньо особистісна складова успішних становить 5,90 балів проти 5,41 у неуспішних, міжособистісна складова емоційного інтелекту успішних також вища (4,98 балів проти 4,12, відмінності статистично значущі при $p=0,05$ і $0,01$ відповідно).

Індекси креативності успішних поліцейських також перевищують опонентів - показник кількості речень становить 4,98 проти 4,11 балів; показник оригінальності – 9,14 проти 7,88 балів) (відмінності статистично значущі при $p=0,05$ і $0,01$).

За критерієм *індивідуально-особистісних характеристик* зафіксовано статистично значущі відмінності за показниками провідних тенденцій – шкалами 2 (спонтанність), 3 (агресивність), 4 (ригідність), 7 (тривожність). Успішні характеризуються більшим значенням шкали спонтанності, що свідчить про відкритість і активність, меншими індексами деяких шкал стеничного реєстру – 3 (агресивності) і змішаного типу 4 (ригідності), дещо підвищеною (але в межах норми) показниками гіпостеничної шкали 7 (тривожність) (3,56 бал порівняно з 3,09 в паралельній підгрупі). Це є свідченням меншої агресивності, непоступливості і домінантності представників першої підгрупи, дещо більшої схильності до діалогу і компромісу в конфліктних ситуаціях, тобто рис характеру, які можуть сприяти ефективності діяльності патрульних поліцейських.

Приблизно така ж картина щодо профілю спостерігається за іншими показниками цього критерію. Так, індекси за шкалами стеничного типу реагування опитувальника Міні-Мульт 4 (імпульсивність) і 9 (оптимістичність) в групі успішних перевищують показники іншої групи (44,3 Т-балів проти 47,2 за четвертою шкалою і 58,2 Т-балів проти 53,3 за дев'ятою); індекси шкали 2 (песимістичність) є нижчими в підгрупі успішних (39,5 проти 47,2), а показники шкали 7 (тривожність) дещо перевищують опонентів (35,7 проти 35,0). За рівнем ригідності (6 шкала) і песимістичності (2 шкала) успішні демонструють нижчі показники, ніж їхні опоненти. Отже, у успішні є більш активними і сміливими,

більш відповідальними і менш схильними до депресивних тенденцій і настроїв.

Дані, отримані на основі використання опитувальника ОВП свідчать про те, що успішні поліцейські патрульної поліції демонструють вищі показники за шкалами сумлінності (37,10 проти 34,0 балів у неуспішних) і відкритості досвіду (33,75 проти 31,12 балів у неуспішних); також зафіксовані вищі показники шкали поступливості (32,37 проти 30,0 балів у неуспішних).

Очевидно, що успішні поліцейські є більш відповідальними при виконанні службових обов'язків, у них виявляється більш виражене прагнення до оволодіння новими знаннями й уміннями. Більш високі індекси за шкалою поступливості свідчать про тенденцію до компромісів в процесі ведення діалогу, здатність залагоджувати конфлікти. Зазначені психологічні особливості, безумовно, сприяють більш ефективному виконанню поліцейським патрульної поліції своїх професійних завдань.

Нарешті, за критерієм спрямованості також виявлено перевагу успішних поліцейських патрульної поліції над своїми менш успішними колегами: показник самоактуалізації за опитувальником Джонса-Крендалла становить 44,44 бали проти 41,20 балів у опонентів. За деякими шкалами опитувальника Річі-Мартіна зафіксовано статистично значущі вищі показники в підгрупі успішних поліцейських. Це стосується шкал 7 (потреба ставити перед собою сміливі, складні цілі і досягати їх) – 31,15 проти 29,10 у неуспішних; 10 (потреба бути креативним) – 27,12 проти 25,0; 11 (потреба у самовдосконаленні та розвитку) – 34,72 проти 32,0; 12 (потреба у цікавій, суспільно корисній праці) – 39,43 проти 37,51.

Отже, з 12 шкал опитувальника прогностично значущими виявились дані, отримані за вказаними чотирма.

З позицій критерію спрямованості аналіз усередненого мотиваційного профілю особистості поліцейських патрульної поліції дозволяє зробити висновок про те, що усі працівники характеризуються прагненням:

1) високої заробітної плати та матеріальної винагороди, бажання мати

роботу з певними соціальними гарантіями (середній показник становить 44,77 балів);

2) цікавої та суспільно-корисної праці (38,0);

3) визнання з боку інших людей, у тому, щоб цінували їх працю, досягнення та успіхи (35,22);

4) самостійності, автономності та самовдосконалення (33,72); 5) чіткого структурування роботи, наявності зворотного зв'язку та інформації, яка дозволяє оцінювати результати роботи (31,59); 6) ставити в діяльності складні цілі (30,65).

Слід відзначити, що за багатьма показниками психологічної придатності до діяльності не зафіксовано значущих відмінностей між обстежуваними підгрупами успішних і неуспішних працівників патрульної поліції.

Якщо розглядати критерій індивідуально-особистісних характеристик, то це стосується показників екстраінтроверсії, які є практично однаковими в обох підгрупах, а також показників сензитивності, емотивності та нейротизму.

Таким чином, за більшістю критеріїв і відповідних показників обраний для прогнозування успішності діяльності інструментарій спрацьовує задовільно. Прогностично цінними виявились усі показники критерію загальних здібностей – вербальний і невербальний інтелект, креативність (в індексах швидкості і оригінальності дивергентного мислення), емоційний інтелект.

Також певну прогностичну цінність мають численні показники критерію індивідуально-особистісних характеристик, які визначаються за допомогою використання пропонованого психодіагностичного інструментарію. Це шкали сумлінності, поступливості і відкритості досвіду опитувальника ОВП; шкали спонтанності, агресивності, ригідності і тривожності опитувальника ІТО; шкали песимістичності, оптимістичності, ригідності, імпульсивності опитувальника Міні-Мульт.

Щодо критерію мотиваційної спрямованості, можливо зробити висновок про те, що рівень самоактуалізації

особистості має важливе значення для прогнозування успішності професійної діяльності поліцейських.

Висновки. Таким чином, в результаті проведеного дослідження отримала підтвердження гіпотеза, щодо доцільності використання в процесі психологічної діагностики індивідуально-особистісних властивостей поліцейських єдиного методологічного підходу, який ґрунтується на принципах системності, оптимізації, теоріях інтегральної індивідуальності, рис і ортогональних моделей; а також застосуванні науково обґрунтованих критеріїв і показників психологічної придатності особи до поліцейської діяльності, які відображують основні індивідуально-особистісні характеристики поліцейських і уможливають прогнозування успішності їх оперативно-службової діяльності. Такий підхід уможливує пошук і реалізацію оптимального психодіагностичного комплексу валідних і надійних психодіагностичних методик для системного психодіагностичного дослідження індивідуальності правоохоронців.

Один з можливих варіантів такого комплексу включає в себе адаптовані тести: загальних здібностей (рівня і структури інтелекту Амтхауера, емоційного інтелекту Манойлової, креативності Меде-Піорковського); індивідуально-особистісних характеристик (опитувальники Індивідуально-типологічний, Міні-Мульт і Великої п'ятірки), спрямованості (опитувальники Річі-Мартіна і Джонса-Крендалла). Важливо, що належність суб'єктивних опитувальників до теоретичної ортогональної індивідуально-особистісної моделі дозволяє психологу порівнювати, уточнювати й доповнювати отримані при тестуванні результати і формулювати надійний психодіагностичний висновок.

Дослідження з використанням зазначеного комплексу підтвердило можливість успішної диференціації респондентів за рівнями психологічної придатності до службової діяльності і тим самим прогнозування успішності професійних дій поліцейських.

Список використаних джерел

1. Барко, В. В., Барко, В. І., Остапович В. П. (2018). Можливості використання «Опитувальника великої п'ятірки» психологами Національної поліції України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Психологічні науки», 3 (2), 181–186. URL: <https://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/571/532>
2. Барко, В.В, Барко, В.І., Мойсеева, О.Є. (2022). Визначення рівня психологічної готовності поліцейських до службової діяльності. *Вісник Національного університету оборони України*, 4 (68), 5-23. DOI: 10.33099/2617-6858-22-68-4-16-28.URL: <http://visnyk.nuou.org.ua/article/view/258527/258992>
3. Використання адаптованих зарубіжних психодіагностичних методик у Національній поліції України: психологічний практикум (2022). / В. В. Барко, В. І. Барко, В. П. Остапович; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. О. Криволапчука. Київ : «Видавництво Людмила». URL: https://dndi.mvs.gov.ua/files/pdf/Psykholohichnyu_praktykum.pdf?fbclid=IwAR2ZfRPQ42sr7dAIpu2HEWg7lI0DJ6Tl9k2ofs7zhhe3bA8uQlog4rHtU-0 (дата звернення: 11.05.2023).
4. Манойлова, М. А. (2011). Авторська методика діагностики емоційного інтелекту. <https://medpsy.ru> (дата звернення: 12.03. 2023).
5. В. Меде, Г. Піорковскі (1925). Дитяча обдарованість. К. : Видавництво працівників просвіти. 226 с.
6. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41 (від 09.10.2015). Ст. 379. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 27.08.2020).
7. Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських: наказ МВС України 25.12.2015 р. № 1631. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16#Text> Барко, В. В. (2024). Методи дослідження індивідуально-особистісних властивостей працівників Національної поліції України : монографія. Харків : Факт. 380 с.
8. Собчик, Л. М. (2003). Психологія індивідуальності. Теорія і практика психодіагностики. Київ : Ніка-Центр. 624 с.
9. Barrett, G. V., Miguel, R. F., Hurd, J. M., Lueke, S. B., Tan, J. A. (2003). Practical Issues in the Use of Personality Tests in Police Selection. *Public Personnel Management*, 4 (32), 360-377.
10. Cochraine, R.E., Tett, R., Vandecreek, L. (2003). Psychological Testing and the Selection of Police Officers. *A National Survey Criminal Justice and Behavior*, 30(5), 511-537. Retrieved from: <https://www.researchgate.net/publication/247743668>.
11. Costa, P. T., McCrae, R. R., & Kay, G. G. (1995). Persons, places, and personality: Career assessment using the revised NEO Personality Inventory. *Journal of Career Assessment*, 3, 123-139.
12. Dunnette, M.D., Borman, W.C. (1979). Personnel Selection and Classification Systems. *Annual Review of Psychology*, 1 (30), 477-525.
13. John, O.P., Naumann, L.P., Soto, C.J. L.A. Pervin (Eds.). (2008). Paradigm Shift to the Integrative Big-Five Trait Taxonomy: History, Measurement, and Conceptual Issues (pp. 114–158). New York: Guilford Press.
14. Jones, A., & Crandall, R. (1986). Validation of a short index of self-actualization. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 12(1), 63–73. <https://doi.org/10.1177/0146167286121007>
15. Kincannon, I. (1968). Prediction of standart MMPI scale scores from 71 items: The Mini-Mult. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 32, 290-310.
16. Mayer, J. D., Salovey, P., (Eds.), Sluyter, D. (Eds.) (1997). What Is Emotional intelligence? Emotional development and emotional intelligence: Implications for education (pp. 3-31). New York: Basic Books

References

1. Barko, V. V., Barko, V. I., Ostapovych V. P. (2018). Mozhylyvosti vykorystannia «Opytuvalnyka velykoi piatirky» psykholohamy Natsionalnoi politsii Ukrainy. [Possibilities of using the "Big Five Questionnaire" by psychologists of the National Police of Ukraine.] *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. Seriiia «Psykholohichni nauky», 3 (2), 181–186. URL: <https://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/571/532> (in Ukrainian)
2. Barko, V.V, Barko, V.I., Moiseieva, O.Ie. (2022). Vyznachennia rivnia psykholohichnoi hotovnosti politseyskykh do sluzhbovoi diialnosti. [Determination of the level of psychological readiness of police officers for official activities] *Visnyk Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy*, 4 (68), 5-23. DOI: 10.33099/2617-6858-22-68-4-16-28.URL: <http://visnyk.nuou.org.ua/article/view/258527/258992> (in Ukrainian)
3. Vykorystannia adaptovanykh zarubizhnykh psykhdiahnostychnykh metodykh u Natsionalnii politsii Ukrainy: psykholohichni praktykum (2022). [Use of adapted foreign psychodiagnostic methods in the

National Police of Ukraine: psychological workshop (2022).] / V. V. Barko, V. I. Barko, V. P. Ostapovych; za zah. red. d-ra yuryd. nauk, prof. V. O. Kryvolapchuka. Kyiv : «Vydavnytstvo Liudmyla». URL: https://ndi.mvs.gov.ua/files/pdf/Psykholohichnyy_praktykum.pdf?fbclid=IwAR2ZfRPQ42sr7dAlpu2HEWg7lI0DJ6T19k2ofs7zhhe3bA8uQlog4rHtU-0 (data zvernennia: 11.05.2023). (in Ukrainian)

4. Manoilova, M. A. (2011). Avtorska metodyka diahnostryky emotsiinoho intelektu. [The author's method of diagnosing emotional intelligence] [https:// medpsy.ru](https://medpsy.ru) (data zvernennia: 12.03. 2023). (in Ukrainian)

5. V. Mede, H. Piorkovski (1925). Dytiacha obdarovanist. [Children's giftedness.] K. : Vydavnytstvo pratsivnykiv prosvity. 226 s. (in Ukrainian)

6. Pro Natsionalnu politsiiu : Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 r. № 580-VIII. [About the National Police: Law of Ukraine dated July 2, 2015 No. 580-VIII.] Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2015. № 40–41 (vid 09.10.2015). St. 379. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (data zvernennia: 27.08.2020). (in Ukrainian)

7. Pro orhanizatsiiu doboru (konkursu) ta prosuvannia po sluzhbi politseyskykh: nakaz MVS Ukrainy 25.12.2015 r. № 1631. [On the organization of selection (competition) and promotion in the service of police officers: order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 25.12.2015 No. 1631.] URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16#TextBarko, V. V. \(2024\).](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16#TextBarko, V. V. (2024).) Metody doslidzhennia indyvidualno-osobystisnykh vlastyvostei pratsivnykiv Natsionalnoi politsii Ukrainy : monohrafiia. Kharkiv : Fakt. 380 s. (in Ukrainian)

8. Sobchuk, L. M. (2003). Psykholohiia indyvidualnosti. Teoriia i praktyka psykholohodiahnostryky. [Psychology of individuality. Theory and practice of psychodiagnosics.] Kyiv : Nika-Tsentr. 624 s. (in Ukrainian)

9. Barrett, G. V., Miguel, R. F., Hurd, J. M., Lueke, S. B., Tan, J. A. (2003). Practical Issues in the Use of Personality Tests in Police Selection. *Public Personnel Management*, 4 (32), 360-377.

10. Cochaine, R.E., Tett, R., Vandecreek, L. (2003). Psychological Testing and the Selection of Police Officers. *A National Survey Criminal Justice and Behavior*, 30(5), 511-537. Retrieved from: <https://www.researchgate.net/publication/247743668>.

11. Costa, P. T., McCrae, R. R., & Kay, G. G. (1995). Persons, places, and personality: Career assessment using the revised NEO Personality Inventory. *Journal of Career Assessment*, 3, 123-139.

12. Dunnette, M.D., Borman, W.C. (1979). Personnel Selection and Classification Systems. *Annual Review of Psychology*, 1 (30), 477-525.

13. John, O.P., Naumann, L.P., Soto, C.J. L.A. Pervin (Eds.). (2008). Paradigm Shift to the Integrative Big-Five Trait Taxonomy: History, Measurement, and Conceptual Issues (pp. 114–158). New York: Guilford Press.

14. Jones, A., & Crandall, R. (1986). Validation of a short index of self-actualization. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 12(1), 63–73. <https://doi.org/10.1177/0146167286121007>

15. Kincannon, I. (1968). Prediction of standart MMPI scale scores from 71 items: The Mini-Mult. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 32, 290-310.

16. Mayer, J. D., Salovey, P., (Eds.), Sluyter, D. (Eds.) (1997). What Is Emotional intelligence? Emotional development and emotional intelligence: Implications for education (pp. 3-31). New York: Basic Books

Summary

THEORETICAL-PSYCHOLOGICAL MODEL OF THE STUDY OF INDIVIDUAL PROPERTIES OF LAW ENFORCEMENT EMPLOYEES AND IT'S EFFECTIVENESS

Barko V. I. Doctor of Psychological sciences, Professor, Main Researcher, State Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine

Barko V. V. Doctor of Psychological sciences, Senior Researcher, State Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine

Smirnova O. M. candidate of psychological sciences,, associate professor, professor of the Chair of psychology and pedagogic of Odessa state university of internal affairs

Introduction. The article is devoted to the problems of studying and analyzing theoretical approaches to the study of individual and personal properties of law enforcement employees, in particular police officers, as well as to the development on this basis of an optimal model and an applied psychodiagnostic complex for practical use by psychologists of units of the National Police of Ukraine (NPU).

Purpose. The purpose of this article is to presents the theoretical basis for increasing the effectiveness of psychodiagnostic research in the NPU system, highlights the methodology of developing a set of methods for diagnosing the psychological fitness of a police officer for official activities, establishes the optimal psychodiagnostic complex for researching the individual and personal properties of police personnel and confirms its psychological effectiveness.

Methods. Statistical processing of the obtained empirical data was carried out using the standardized package of IBM SPSS Statistics 23.0 programs. The main research methods were: a) methods of analysis of scientific sources, b) psychological diagnostics, questionnaires and surveys, c) testing of National Police officers in order to obtain the results for men and women, expert evaluation (on the basis of the latter, the level of success of the police officer's professional activity was determined), d) statistical methods in order to determine the average results of testing (was carried out using the standardized package of IBM SPSS Statistics 23.0 programs). The quantitative indicator of the sample is representative (at a confidence level of probability of 0.95 with a theoretical statistical error of 0.05).

Originality. For the first time in the article was presented original scientific hypothesis, according to which the modeling of increasing the effectiveness of the psychodiagnostic study of the individuality of police officers should be based on the conceptual principles: a) the use of a single methodological approach to the psychological study of the individuality of a police officer; b) the use of the principles of systematicity, optimization, theories of integral individuality, traits and orthogonal models of personality, c) the application of scientifically based criteria and indicators of a person's psychological suitability for police activity.

Conclusion. It is shown that author's theoretical approach allowed to develop an optimal complex of psychodiagnostic methods which reflects the main individual and personal characteristics of police officers. The implementation of the optimal psychodiagnostic complex of adapted valid and reliable methods for the systematic psychodiagnostic study of the individuality of law enforcement officers make it possible to makes it possible to differentiate it according to the level of psychological readiness for activity and predict the success of their operational and official duties.

Key words: individual and personal properties; police officer; psychological suitability; psychological diagnostics; subjective questionnaires; intelligence; orientation; abilities; characterological features.

Концептуалізація – Барко В. І.

Методика – Смірнова О. М.

Формальний аналіз – Барко В. В.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

The authors declare that they have no conflict of interest.

Дата надходження рукопису/Date of receipt of the manuscript: 01.10.24.

Дата прийняття рукопису/Date of acceptance of the manuscript: 04.12.24

© 2025. This work is under an open license CC BY-NC 4.0.